

ANALYTICKÁ POZNÁMKA

„Konec dějin“, „Souboj kultur“ a skutečné perspektivy lidstva

Americký politolog Francis Fukuyama (narozen 1952) napsal v roce 1989 esej „Konec dějin?“ a v roce 1992 knihu „Konec dějin a poslední člověk“. Jiný americký politolog Samuel Phillips Huntington (1927 – 2008) odpověděl Fukuyamovi v esejí „Souboj kultur?“ (1993) a v knize „Souboj kultur: Rekonstrukce světové politiky v 21. století“ (1996). Potom se staly pojmy „Konec dějin“ a „Souboj kultur“ pevnou součástí světového politického slovníku, ačkoli mnozí, kteří přemýšlí v souladu s oběma strategiemi, jmenovaná díla obou autorů nečetli.

Když se na díla podíváme blíže, potom se ukáže, že mezi oběma strategiemi neexistují žádné významné rozdíly. Ale každý z autorů soustředil svoji pozornost a pozornost čtenářů na dva odlišné aspekty a stejné globální historické procesy. Když se však obrátíme na reálnou politiku, potom se ukáže, že oba pojmy se staly slogany, které mají vliv na činnost politiků v jisté eggregoriální algoritmice, která zároveň míří na „Konec dějin“ (ve smyslu vítězství principů západního liberalismu) a na střet kultur, který může vést k velmi reálnému konci dějin současné globální civilizace. Otázkou je pouze, jaká tendence se prosadí:

- „Konec dějin“ se děje ve smyslu globálního vítězství západního občanského liberalismu,
- nebo otupělá nerozumnost Západu v tomto směru povede ke střetu kultur s vyhlídkou na skutečný konec dějin dnešní globální civilizace,
- nebo třetí tendence zneutralizuje obě výše zmíněné.

Třetí možnost však oba autoři neviděli a tudíž ji déle nesledovali.

Z hlediska obou autorů může být nevyšší forma organizace lidské společnosti lidské společnosti realizována pouze na základě ideálů liberalismu. Tak cituje Huntington Fukuyamu:

„‘To, co dnes prožíváme’, tvrdil Fukuyama, ‘je možná konec dějin jako takový, to znamená konec ideologické evoluce lidstva a univerzalizace západně – liberální demokracie jako definitivní formy vládnutí lidí.’ Vskutku, pokračoval, existují sice ještě nějaké konflikty na místech třetího světa, ale globální konflikt je za námi, a to nejenom v Evropě. ‘Právě v neevropském světě’ nastoupily zcela velké změny, zejména v Číně a v Sovětském svazu. Válka idejí je u konce. Věřící přívrženci marxismu – leninismu existují snad ještě na místech, jako je Managua, Pchjongjang nebo Cambridge (Massachusetts), ale celkově zvítězila demokracie. Budoucnost již nebude věnována velkým, opojným bojům týkajících se idejí, nýbrž řešení střízlivých ekonomických a technických problémů. A to vše bude, uzavřel Fukuyama se znepokojením, docela nudné.“

Všimněme si přitom následující skutečnosti: Fukuyama o tom nepíše jako o uskutečněném faktu, nýbrž pouze tvrdí, že v souboji idejí západní liberalismus již zvítězil, neboť „fašismus“ a „marxismus“ demonstrovaly svoji životaneschopnost, což se ukázalo v porážce Hitlerova Německa, Itálie a imperialistického Japonska v roce 1945, a také 40 let poté v tom, že Sovětský svaz a Čína započali se sociálními reformami, v jejichž průběhu zasahují principy západního liberalismu v organizaci života

jejich společností (včetně organizace hospodářství). Podle mého názoru se z toho dá vyvodit toto: Díky absenci jakýchkoli jiných konkurujících idejí **a díky orientaci širokých mas obyvatelstva stále ještě neliberálních zemí na konzumní chování podle západních zvyklostí** je otázkou času, než budou všechny země liberalizovány a sjednoceny podle západních představ. Scénář dalšího uskutečnění procesů globální liberalizace Fukuyama nespecifikuje.

Huntington nikde nevyvrací Fukuyamova tvrzení o nadřazenosti západní liberální demokracie vůči jiným historicky známým životním organizacím společnosti, zmiňuje ale:

„Quintesencí západní civilizace je *Magna Charta*, ne Big Mac. Skutečnost, že nezápádané do něj kousají, neříká nic o tom, jestli jej akceptují.“

V důsledku přijetí „Hamburgeru“ (kterýžto symbolizuje nadbytek konzumu Západu) a odmítnutí západního liberalismu v některých regionech světa (jehož následkem, podle mínění obou, je nadbytek konzumu v rozvinutých zemích) může, podle Huntingtona, vést proces expanze západního liberalismu ne k vítězství v globálním měřítku, nýbrž ke světové válce, která může též v nenukleární variantě svého průběhu lidstvo v jeho hospodářském a všeobecném kulturním rozvoji hodit nazpět.

Přitom Huntington poukazuje na skutečnost, že relativní síla Západu ve své opozici vůči moci jiných regionálních civilizací od počátku dvacátého století postupně zeslabuje, což dále zvyšuje potenciál takového konfliktu. A pro něj spočívá smysl budoucího období dějin ne v tom, společnost v jiných regionech dále aktivně liberalizovat v západním stylu, nýbrž v tom, vyhnout se konfliktu mezi civilizacemi a zachránit Západ, přičemž mu dopřejeme čas rozpoznat a překonat svoji vnitřní krizi. Bližší specifikaci povahy této krize Huntington neudává, ale s vědomím, že existuje, dává následující doporučení k nejbližší historické perspektivě:

„Abychom zachovali kulturu Západu při scvrkávající se moci Západu, je v zájmu USA a evropských zemí,

- dosáhnout silnější politické, hospodářské a vojenské integrace a svoji politiku vyladit tak, aby zemím jiných kultur bylo zabráněno využívat rozdílů mezi nimi;
- západní státy střední Evropy, obzvláště visegrádská skupina (Polsko, Maďarsko, Česko, Slovensko), Baltské republiky, Slovinsko a Chorvatsko integrovat do Evropské unie a do NATO;
- povzbudit 'zezápadnění' latinské Ameriky a pokud je to možné vazbu latinskoamerických zemí na Západ;
- podnítit vývoj konvenční a nekonvenční vojenské moci islamistických a čínských zemí;
- zpomalit odvrát Japonska od Západu a jeho příklon k porozumění s Čínou;
- akceptovat Rusko jako jádro ortodoxie a velké regionální moci s legitimními bezpečnostními zájmy na svých jižních hranicích;
- udržovat technologickou a vojenskou nadřazenost Západu nad jinými kulturami;

- **a především pochopit, že vměšování Západu do záležitostí jiných kulturních kruhů je pravděpodobně nejnebezpečnějším zdrojem nestability a potencionálním globálním konfliktem multikulturního světa.**“ (citace od nás jsou vytištěny tučně)

Ale protože rozdíl regionálních kultur v jejich ideálech a tradicích je objektivní historickou skutečností a ti, kteří přemýšlejí v odborných výrazech „Konec dějin“, „Souboj kultur“, v drtivé většině tato doporučení od Huntingtona nečetli, tak míří myšlení v těchto kategoriích a z toho vycházející politická praxe přesně na cíl uskutečnit tento globálně – politický scénář, před jehož sebeuskutečněním se Huntington snažil varovat, především západní politici, ale též jeho jiní čtenáři.

Fukuyama charakterizuje kulturu Západu jako kulturu vychytralého konzumu a spatřuje v blahobytu konzumentů oporu liberalismu a smysl bytí lidí a lidstva:

„Neboť ale lidské vnímání materiálního světa samotné spočívá na historických poznacích o tomto světě, může materiální svět zcela ovlivnit životaschopnost konkrétního stavu vědomí. Obzvláště působivý materiální blahobyt v rozvinutých liberálních ekonomikách a ve své podstatě nekonečně rozmanitá konzumní kultura se zdají blížit liberalismu v politické sféře a podporují jej. Podle materialistického determinismu vede liberální ekonomika nezbytně k liberální politice. Já si naopak myslím, že ekonomika a též politika předpokládají předchozí stav vědomí, díky kterému to teprve bude možné. Stav vědomí, který umožní liberalismus, se stabilizuje na konci dějin, až bude zajištěno zmíněné tržní hospodářství v celé plnosti. Souhrnem bychom mohli říci: univerzální společný stát odpovídá liberální demokracii v politické sféře, kombinované s volným přístupem k video a stereoaparatuře v ekonomice.“

A v posledním odstavci eseje vykresluje perspektivu:

„Konec dějin bude smutným obdobím. Boj o uznání, připravenost riskovat život pro čistě abstraktní cíl, celosvětový ideologický boj, který vyžaduje bohatství nápadů a idealismus bude nahrazen hospodářskou kalkulací, nekonečným řešením technických problémů, starostí o životní prostředí a uspokojováním náročných požadavků konzumentů. V posthistorickém období není ani umění, ani filozofie, nýbrž pouze pečlivě strážené muzeum dějin lidstva.“

Huntington, jakož i ostatně též jiní západní myslitelé, kteří píšou o perspektivách globalizace, a také politici, kteří expanzi liberalismu realizují, Fukuyamovi neodporují. V této orientaci na konzumní opojení civilizace jako životní normy se ukazuje neporozumění přívrženců liberální kultury o povaze člověka a náboženství.

Toto se zřetelně ukázalo v Huntingtonově definici civilizace jako specifický lidský fenomén:

„Kulturní okruh je tudíž nejvyšší kulturní seskupení lidí a nejobecnější rovina kulturní identity lidí pod úrovní, která odlišuje člověka od jiných živých bytostí. Definuje se jak prostřednictvím společných objektivních prvků jako je jazyk, dějiny, náboženství, zvyklosti, instituce, tak i prostřednictvím subjektivní identifikace lidí s nimi.“

Zde je důležité srovnání člověka s ostatními biologickými druhy. Jak je z toho možné vidět, když zvířata ve volné přírodě spotřebují pouze to, co jim životní prostor poskytne, potom civilizace

umožnila člověku, aby nespotořboval pouze suroviny, nýbrž také všechno ostatní, co lidé ze surovin, které se v přírodě nacházejí, vyrábějí.

Ve skutečnosti však vyjadřuje toto všechno, co podle Huntingtonova názoru odlišuje člověka od jiných biologických druhů, ne povahu lidí, nýbrž je následkem jiných, daleko hlubších, skutečných rozdílů mezi člověkem a zástupci fauny. Jak ukázaly výzkumy západních zoologů, není kultura charakteristická pouze pro člověka, nýbrž také pro jiné vysoce vyvinuté biologické druhy. Jinými slovy, existence kultury (nebo civilizace, která kulturu nese) je charakteristickou zvláštností člověka.

Člověk se odlišuje od jiných biologických druhů v biosféře Země tím, že informačně algoritmická struktura jeho psychiky není geneticky jednoznačně naprogramována, nýbrž představuje výsledek osobního vývoje, který na jedné straně stojí pod vlivem vnějších okolností, a na druhé straně staví na základě svého vlastního rozumu.

Když si vzpomeneme na školní výuku přírodopisu, která je všem známa, a nahlédneme do vlastní psychiky, potom můžeme tvrdit, že informačně algoritmický systém chování zástupce biologického druhu „Homo sapiens“ obsahuje následující: 1) vrozené komponenty: instinkty a nepodmíněné reflexy (jak na buněčné a vnitrobuněčné úrovni, tak také na úrovni tkáně, orgánů, systémů a organismu celkově) a také jejich v kultuře vyvinuté obaly; 2) tradice kultury, které stojí nad instinkty; 3) vlastní rozum omezený pocitem a pamětí; 4) „intuice vůbec“: to, co libovolně „vystoupí“ z nevědomých úrovní psychiky jedince, co k němu přijde z kolektivní psyché, co je produktem smyslových klamů zvnějšku a posedlosti v inkvizitorském slova smyslu, a ve chvíli zjevení pro sebe nenachází žádné vysvětlení na základě jedincem vnímaného vztahu příčina – následek; 5) božské vedení v souladu s božskou prozřetelností, které se realizuje na podkladě Všeho co jest, s výjimkou *smyslových klamů a posedlosti jakožto přímých zásahů zvnějšku do cizí psyché, proti přání a proti vědomé vůli svého vlastníka.*

V psychice libovolného jedince existuje možné nebo skutečné místo pro toto všechno. A v závislosti na tom, co z uvedeného má vyšší prioritu v psychice jedince, je dospělý člověk nositelem jednoho ze čtyř typů uspořádání psychiky:

- **animální typ** uspořádání psychiky se vyznačuje tím, že celé chování podléhá instinktům a jim slouží všechny schopnosti člověka, včetně tvořivého potenciálu;
- typ uspořádání psychiky **zombie (biorobot)** se vyznačuje tím, že instinkty podléhají programům chování, které do jeho psychiky byly vsunuty společností v době, kdy vyrůstal, a z jejich algoritmu se jedinec sám z různých důvodů nemůže dostat;
- **démonický typ** uspořádání psychiky se vyznačuje tím, že jedinec žije podle principu „dělám si, co chci“, a přitom boží vedení vědomě nebo nevědomě odmítá;
- **lidský typ** uspořádání psychiky: to je svoboda, která je chápána jako „z božího vedení daná svědomí“. Jinými slovy, lidský typ uspořádání psychiky je životem podle svědomí na základě důvěry(víry) Bohu („věřit Bohu“ a ne „věřit v Boha“).

Démonický a lidský typ uspořádání psychiky nejsou možné bez přítomnosti *vůle, která je chápána jako schopnost podřídit sebe sama a průběh událostí kolem vnímané účelnosti.*

Typ uspořádání psychiky dospělého jedince, který je převážně pevný v proměnlivých okolnostech jeho života, je produktem výchovy. Nedosažení lidského typu uspořádání psychiky jedincem na počátku puberty je následkem zastavení nebo narušení vývoje v mnohem dřívějších obdobích života. Kultury, v nichž ti, kteří dosáhli lidského typu uspořádání psychiky, dokonce i když se to stane teprve ve vysokém věku, tvoří statisticky nevýznamnou menšinu, jsou defektní kultury. Ale takové jsou všechny regionální civilizace: západní, ruská, muslimská, védická a další.

Problémy Západu spočívají v tom, že liberalismus není svobodou osobnosti, ani není žádnou společností svobodných lidí ve výše uvedeném smyslu slova „svoboda“, nýbrž kulturou zákonně ustanovené všepovolenosti a absence svědomí. To je následkem toho, že Západ je civilizací otroků, uměle stvořenou v průběhu uskutečnění biblického projektu zotročení lidstva ve jménu Boha. A právě to přivolává odmítnutí západního liberalismu přívrženci ideálů všech ostatních regionálních civilizací planety, ačkoli obyvatelé Západu tomu sami nerozumí, přestože Huntington je na to upomíná:

„ Západ dobyl svět ne prostřednictvím nadřazenosti svých myšlenek“, (námi citované zvýrazněno tučně), „nebo hodnotami svého náboženství (k němuž konvertovalo pouze málo příslušníků jiných kultur), nýbrž víceméně prostřednictvím svojí převahy při použití organizovaného násilí. Západané často zapomínají na tuto skutečnost; nezapaďané na ni nezapomínají nikdy.“

A ať už by byly ostatní civilizace zatíženy jakýmikoli jinými problémy, dokud západní liberalismus nezačne chápat svobodu jako život podle svědomí na základě důvěry Bohu, vně kostelů a „svatých písem“, bude Západ prožívat zostřující se krizi, neboť Bůh není netečný k tomu, co se na Zemi děje.

Jestliže chápeme dějiny lidstva jako dějiny multinacionální kultury nositele lidského typu uspořádání psychiky, potom dějiny lidstva ještě ani nezačaly. Žijeme na konci preddějin lidstva, v jejichž průběhu děti různých národů hledají cesty k lidskosti, cesty ke globální civilizaci nositelů lidského typu uspořádání psychiky, v multinacionální kultuře, ve které jej všichni (možná s ojedinělými výjimkami) dosáhnou na počátku adolescence, a ve které je ostuda nebýt člověkem v uvedeném smyslu.

Vnitřní prediktor SSSR, 28. 7. 2010